

## Príčiny migrácie občanov vybraných tretích krajín – Sýria a Afganistan

**Anotácia:** Príspevok autorky mapuje situáciu v krajinách pôvodu nelegálnych migrantov – Sýrii a Afganistane, ktorí neoprávnene prenikajú alebo sa zdržiavajú na našom území. Zameriava sa najmä na situáciu v oblasti bezpečnosti a dodržiavania ľudských práv, ktoré patria k dôvodom stimulujúcim migráciu (push-faktorom) z daných krajín. Príspevok je spracovaný v nadväznosti na vedeckovýskumnú úlohu Katedry jazykov Akadémie Policajného zboru z názvom *Interkultúrna komunikácia so štátnymi príslušníkmi tretích krajín umiestnenými v zariadeniach* (Výsk. 241).

**Kľúčové slová:** Sýria, Afganistan, konflikt, bezpečnosť, ľudské práva, migrácia.

### Úvod

Katedra jazykov je riešiteľkou vedeckovýskumnej úlohy *Interkultúrna komunikácia so štátnymi príslušníkmi tretích krajín umiestnenými v zariadeniach* (Výsk. 241). Cieľom výskumu je analýza súčasného stavu (ne)ovládania spoločného dorozumievacieho prostriedku a analýza legislatívy v oblasti vzájomnej verbálnej komunikácie medzi zaistenými štátnymi príslušníkmi tretích krajín a príslušníkmi PZ v SR (resp. príslušníkmi ozbrojených zborov) v ČR a Rakúsku, ktorá ovplyvňuje predchádzanie nedorozumení a konfliktov, pri dodržiavaní ľudských práv a spracovanie metodologických podkladov pre efektívnu viacjazyčnú interkultúrnú komunikáciu.<sup>1</sup> V praxi to znamená, že katedra na podklade výskumu v oblasti používaných dorozumievacích jazykov v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov prispieva k efektívnejšej komunikácii zostavením viacjazyčnej príručky určenej pre komunikáciu príslušníkov PZ pôsobiacich v zariadeniach so zaistenými cudzincami. Zaistení cudzinci sú spravidla štátni príslušníci tretích krajín a komunikácia s nimi „*má svoje špecifiká s ohľadom na skutočnosť, že zvyčajne ide o cudzincov, ktorí nehovoria svetovo rozšírenými jazykmi, resp. často hovoria iba svojim materinským jazykom [a] k nedorozumeniam dochádza pomerne často.*“<sup>2</sup> Štatistické ročenky Úradu hraničnej a cudzineckej polície uvádzajú, že k najčastejšie odhaleným nelegálnym migrantom na našom území v posledných dvoch rokoch patrili migranti z ázijských krajín, krajín bývalého Sovietskeho zväzu a západného Balkánu.<sup>3</sup> V našom článku sa zameriame na popis situácie vo vybraných tretích krajinách – Afganistane a Sýrii, ktoré v súčasnosti patria k najväčším zdrojom migrantov vo svete vrátane Slovenska s dôrazom na bezpečnostnú a ľudskoprávnu oblasť, ktoré patria k významným dôvodom stimulujúcim migráciu (push-faktorom) z daných krajín.

### Migrácia

Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) charakterizuje migráciu ako proces, kedy jednotlivci i celé skupiny ľudí z rôznych dôvodov opúšťajú svoje domovy. Zároveň migráciu považuje za jednu z určujúcich globálnych otázok 21. storočia, keďže z približne 200 štátov sveta skoro všetky sú zdrojové, tranzitné alebo cieľové územia pre migrantov.<sup>4</sup>

---

<sup>1</sup> NOVÁKOVÁ, I. et al., 2018. *Interkultúrna komunikácia so štátnymi príslušníkmi tretích krajín umiestnenými v zariadeniach*, s. 34

<sup>2</sup> NIKOLAJOVÁ KUPFERSCHMIDTOVÁ, E., 2020. *K otázkam zabezpečenia komunikácie so štátnymi príslušníkmi tretích krajín v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov*. In: *Policajná teória a prax*. 2/2020. s. 49.

<sup>3</sup> MINISTERSTVO VNÚTRA. *Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej republike za rok 2019*. s. 28-31

<sup>4</sup> IOM, 2019. *Migrácia vo svete*.

Z teoretického hľadiska existuje niekoľko definícií migrácie. Balga (2007) definuje migráciu ako pohyb osôb z jedného miesta na druhé, z jedného štátu alebo oblasti do iného štátu alebo oblasti. Z demografického hľadiska, ako aj z hľadiska sociálnych dôsledkov je najdôležitejšou formou migrácie sťahovanie. Z tohto hľadiska rozoznáva migráciu vnútornú (vo vnútri štátnych hraníc) a medzinárodnú (zahraničnú alebo medzištátnu).<sup>5</sup>

Zahraničnú migráciu sumarizuje Divínsky (2005) na základe viacerých definícií ako druh priestorovej mobility obyvateľov, ktorej podstatou je pohyb osôb cez hranice štátov s úmyslom usadiť sa v druhej krajine na určité obdobie.<sup>6</sup>

Špecifickejšie definície migrácie a zahraničnej migrácie podľa Divínskeho (2005) poskytuje OSN, ako aj IOM, ktoré zároveň klasifikujú zahraničnú migráciu podľa jednotlivých kritérií, napr.:

- podľa dĺžky pobytu migranta na permanentnú (emigráciu), dlhodobú (12 mesiacov a viac) a krátkodobú (3-11 mesiacov);
- podľa motivácie migranta na dobrovoľnú, angl. *voluntary* (sťahovanie do zahraničia za zamestnaním, štúdiom, zjednotením rodiny, dobrovoľný návrat ...) a nedobrovoľnú, vynútenú okolnosťami, angl. *forced* (kvôli perzekúcii, diskriminácii, ozbrojeným konfliktom, živelným katastrofám ...). V rámci nedobrovoľnej migrácie, pri opúšťaní domovov zo spomenutých dôvodov, vznikajú skupiny osôb, ktoré sa diferencujú na žiadateľov o azyl, utečencov, odídencov, presídlencov, etnickým migrantov a i.;
- podľa zákonnosti pobytu, či tranzitu migrantov na legálnu (v súlade s miestne platnými zákonmi a dokumentmi) a nelegálnu, angl. *irregular, undocumented, illegal* (bez platného povolenia, s falošnými či žiadnymi dokumentmi, v rozpore s medzinárodnými dohodami a národnými zákonmi).<sup>7</sup>

Divínsky (2005) však podotýka, že v mnohých prípadoch sú hranice medzi jednotlivými kategóriami migrantov veľmi vágne, môžu sa prelínať a problematicky sa rozlišujú.<sup>8</sup>

Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) uvádza, že Slovensko nepatrí k tradičným cieľovým krajinám migrantov a až donedávna bola Slovenská republika takmer výlučne krajinou pôvodu migrantov, teda krajinou, z ktorej občania z rôznych dôvodov migrovali do cudziny. Výraznejšie zmeny priniesol až vstup Slovenska do Európskej únie a schengenského priestoru. V období od roku 2004 v Slovenskej republike poklesla najmä nelegálna a azylová migrácia a šesťnásobne sa zvýšila legálna migrácia. V porovnaní s inými štátmi EÚ však zastúpenie cudzincov v populácii zostáva na nízkej úrovni. V súčasnosti tvoria cudzinci v SR 2,2 percenta populácie.<sup>9</sup>

Údaje agentúry OSN pre utečencov - UNHCR ako aj údaje Medzinárodnej organizácie pre migráciu však v celosvetovom meradle uvádzajú narastajúce čísla pokiaľ ide o vysídlené osoby či utečencov. UNHCR vydala v júni pri príležitosti Svetového dňa utečencov výročnú správu pod názvom *Globálne trendy*.<sup>10</sup> Z tejto správy za rok 2019 vyplýva, že núteným vysídlením je v súčasnom období postihnuté viac ako jedno percento ľudstva (každý 97. človek) a stále menej utečencov je schopných navracat' sa do svojich domovov. Ku koncu roku 2019 bolo vysídlených 79,5 milióna ľudí, čo je najvyššie číslo aké UNHCR doposiaľ zaznamenala. Z uvedených 79,5 milióna ľudí, ktorí boli ku koncu minulého roka vysídlení, ich 45,7 milióna utieklo do iných oblastí v krajine. Zvyšok tvorili ľudia vysídlení do iných

<sup>5</sup> ĎURČO, P., 2007. *Bezpečnostnoprávna terminológia*. s. 87

<sup>6</sup> DIVÍNSKY, B., 2005. *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike*. s. 17

<sup>7</sup> Tamtiež. s. 18-20

<sup>8</sup> Tamtiež. s. 20

<sup>9</sup> IOM, 2019. *Migrácia vo svete*.

<sup>10</sup> UNHCR, 2020. *Global Trends. Forced Displacement in 2019*.

krajín, z ktorých 4,2 milióna čakalo na výsledok azylového konania a 29,6 milióna predstavovali azylanti a ďalšie nútené vysídlené osoby nachádzajúce sa mimo vlastnej krajiny. Viac ako tri štvrtiny (77 %) utečencov po celom svete sú vysídlené dlhodobo (napríklad obyvatelia Afganistanu). Dve tretiny všetkých osôb vysídlených za hranice pochádzajú len z piatich krajín sveta: Sýrie, Venezuely, Afganistanu, Južného Sudánu a Mjanmarska.<sup>11</sup>

Medzinárodná organizácia pre migráciu udáva, že percentuálny podiel migrantov v celosvetovej populácii je 3,5 %. V štátoch Európskej únie požiadalo v roku 2018 o azyl 581 tisíc ľudí (prvožiadateľov; celkový počet žiadateľov bol 638 tisíc). Pokiaľ ide o národnosti, podobne ako UNHCR aj Európska únia uvádza, že najväčšiu skupinu žiadateľov (13,9 %) tvorili utečenci zo Sýrie (81 tisíc), nasledovali občania Afganistanu (7,1 %), Iraku (6,8 %), Pakistanu (4,3 %) a Iránu (4 %).<sup>12</sup>

Štatistiky Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru uvádzajú v oblasti nelegálnej migrácie na našom území klesajúci trend<sup>13</sup>.

Štatistiky nelegálnej migrácie vedie aj Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž (Frontex). Nelegálna migrácia v Európe vrcholila v roku 2015, v ďalších rokoch klesala, no v roku 2019 bol opäť zaznamenaný mierne rastúci trend. Pre účely nášho článku sme sa zamerali na zisťovanie počtu nelegálne migrujúcich štátnych príslušníkov Afganistanu a Sýrie. Z dostupných štatistík, ktoré obsahujú údaje od roku 2009 a pravidelne, v mesačných intervaloch, sa aktualizujú vidíme, že sýrski a afgánski štátni príslušníci na vstup do Európy využívali najmä východnú stredomorskú a západobalkánsku trasu. V časti štatistík, ktoré tu uvádzame, sa nachádzajú údaje z roku 2015, kedy vrcholila migračná kríza (Obr. č. 1) a aktuálny vývoj za posledné obdobie – druhá polovica roka 2019 (Obr. č. 2). Po vrchole migračnej krízy v roku 2015 došlo k poklesu v počte nelegálnych migrantov zo Sýrie a Afganistanu. Ich počty sa držali do roku 2018 na niekoľkých stovkách mesačne na jednotlivých trasách. V roku 2019 opäť Frontex zaznamenáva nárast počtu nelegálnych migrantov, ktorý v niektorých mesiacoch dosahuje úroveň niekoľkých tisícov. Začiatok roka 2020 zaznamenal opäť ich pokles.<sup>14</sup> Údaje v týchto štatistikách predstavujú počty zistených nelegálne prekročení hraníc. Frontex upozorňuje, že nemusí ísť o počty osôb, keďže tá istá osoba mohla prekročiť vonkajšie hranice aj viackrát. V Európe však zatiaľ nejestvuje systém monitorovania pohybu každej osoby, ktorá nelegálne prekročila hranice. Preto nie je možné určiť ani presné počty osôb, ktoré prekročili vonkajšie hranice. Sme však presvedčení, že štatistiky agentúry slúžia ako spoľahlivý zdroj informácií, pokiaľ ide o zisťovanie údajov o trasách migrujúcich osôb, ako aj o vývoj počtu nelegálnych migrantov, resp. štátnych príslušníkov z konkrétnych krajín pôvodu.

---

<sup>11</sup>UNHCR, 2020. *Jedno percento ľudstva vysídlené: správa UNHCR Globálne trendy*.

<sup>12</sup>IOM, 2019. *Migrácia vo svete*.

<sup>13</sup> MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej republike za rok 2019*, s. 28-32

<sup>14</sup> Kompletne štatistické údaje na stránke Frontexu obsahujú údaje do apríla 2020. Dostupné online na: [https://frontex.europa.eu/assets/Migratory\\_routes/2020/Detections\\_of\\_IBC\\_2020\\_06\\_05.xlsx](https://frontex.europa.eu/assets/Migratory_routes/2020/Detections_of_IBC_2020_06_05.xlsx)

Trasa	Hranica	Št. príslušn.	APR2015	MAY2015	JUN2015	JUL2015	AUG2015	SEP2015	OCT2015	NOV2015	DEC2015
centrálne Stredomorie	námorná	Sýria	1039	1242	999	1159	1215	362	160	155	61
centrálne Stredomorie	námorná	Afganistan	30	13	23	29	1	0	0	1	1
západná Afrika	námorná	Sýria	0	0	0	0	0	0	2	0	0
západné Stredomorie	námorná	Afganistan	0	0	0	0	0	0	0	0	0
západné Stredomorie	námorná	Sýria	0	0	0	1	0	0	0	0	0
západné Stredomorie	pozemná	Afganistan	0	0	0	0	0	0	0	0	0
západné Stredomorie	pozemná	Sýria	0	0	0	0	0	0	0	0	0
východné Stredomorie	pozemná	Afganistan	194	87	76	49	52	157	265	238	69
východné Stredomorie	pozemná	Sýria	388	475	521	555	1470	1090	862	652	534
východné Stredomorie	námorná	Afganistan	3206	4896	8399	12607	17728	26404	65642	44174	26700
východné Stredomorie	námorná	Sýria	8099	11188	18802	37504	84977	101590	109671	66482	43116
západný Balkán	pozemná	Afganistan	2265	4764	6911	11280	12047	11694	143	1	3
západný Balkán	pozemná	Sýria	2115	2525	5493	15835	27818	32773	651	16	10
okružná trasa z Albánska do Grécka	pozemná	Afganistan	0	0	0	0	0	0	0	0	0
okružná trasa z Albánska do Grécka	pozemná	Sýria	0	0	0	0	0	0	0	0	0
východné hranice	pozemná	Afganistan	19	71	68	45	63	60	66	39	43
východné hranice	pozemná	Sýria	12	11	10	16	25	23	2	22	1
Čierne more	námorná	Afganistan	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Čierne more	námorná	Sýria	0	0	0	0	0	0	0	0	0
iná	námorná	Sýria	0	0	1	0	0	0	0	0	0

**Obrazok č. 1** Štatistiky Frontex – vybrané údaje – Sýria, Afganistan, r. 2015 – vlastné spracovanie.

Trasa	Hranica	Št. príslušn.	APR2019	MAY2019	JUN2019	JUL2019	AUG2019	SEP2019	OCT2019	NOV2019	DEC2019
centrálne Stredomorie	námorná	Sýria	0	12	25	8	6	5	9	1	0
centrálne Stredomorie	námorná	Afganistan	0	0	34	1	5	17	2	9	0
západná Afrika	námorná	Sýria	0	0	0	0	0	0	0	0	0
západné Stredomorie	námorná	Afganistan	0	0	0	0	1	0	0	0	0
západné Stredomorie	námorná	Sýria	1	0	0	2	6	11	0	0	0
západné Stredomorie	pozemná	Afganistan	0	0	0	0	0	0	0	0	0
západné Stredomorie	pozemná	Sýria	0	0	0	0	0	0	0	0	0
východné Stredomorie	pozemná	Afganistan	8	39	24	32	28	25	41	51	42
východné Stredomorie	pozemná	Sýria	322	407	553	90	137	241	277	174	140
východné Stredomorie	námorná	Afganistan	507	723	1698	1960	4367	4422	3505	4417	3834
východné Stredomorie	námorná	Sýria	354	584	493	1478	1817	3781	3431	2715	1439
západný Balkán	pozemná	Afganistan	587	535	308	524	295	533	517	445	225
západný Balkán	pozemná	Sýria	57	34	20	28	37	41	82	1436	2762
okružná trasa z Albánska do Grécka	pozemná	Afganistan	0	0	0	0	0	0	0	0	0
okružná trasa z Albánska do Grécka	pozemná	Sýria	0	2	0	0	0	0	0	0	0
východné hranice	pozemná	Afganistan	6	0	0	3	9	0	19	0	0
východné hranice	pozemná	Sýria	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Čierne more	námorná	Afganistan	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Čierne more	námorná	Sýria	0	0	0	0	0	0	0	0	0
iná	námorná	Sýria	0	0	0	0	0	0	0	0	0

**Obrazok č. 2** Štatistiky Frontex – vybrané údaje – Sýria, Afganistan, r. 2019 – vlastné spracovanie.

## Sýria

Situáciu v Sýrii, ktorá núti ľudí opúšťať svoje domovy, resp. krajinu, charakterizuje konflikt, ktorý trvá už deviaty rok. Diktátor Baššár al-Asad dostal po deviatich rokoch ostrých bojov väčšinu Sýrie späť pod svoju kontrolu, a to s významnou vojenskou a finančnou pomocou Ruska a Iránu. Krajina sa však ocitla vo vážnej ekonomickej kríze, sýrska libra stráca hodnotu a mnohé potraviny zdraželi trojnásobne.<sup>15</sup>

Sýrsky **ozbrojený konflikt** vypukol v roku 2011 ako občianske povstanie proti vláde prezidenta Baššára al-Asada. Od roku 2012 konflikt postupne naberal na násilnosti a prerástol do plnohodnotnej občianskej vojny, keď sa ozbrojené opozičné skupiny postavili sýrskym vládnym silám a začali sa zmocňovať kľúčových území. Vzostup islamistických skupín a následné vnútorné boje poznačili ďalšiu etapu konfliktu, ktorý vyvrcholil v roku 2014, keď Islamský štát v Iraku a Levante (ISIL) dobyl veľké územia východnej časti krajiny a časti

<sup>15</sup> SOBOTOVIČOVÁ, N., 2020. *Asad nemá peniaze, Moskva chce späť svoju investíciu a Sýrčania nemajú čo jesť*. Dostupné online na: [www.sme.sk](http://www.sme.sk).

Iraku a ustanovil takzvaný kalifát. Vytvorenie kalifátu podnietilo vojenský zásah medzinárodnej koalície vedenej Spojenými štátmi americkými proti ISIL. Od konca roka 2015 vojenské zásahy vonkajších aktérov podporujúcich Asada napomohli návratu sýrskej vlády, ktorá postupne znovu nadobudla väčšinu územia a upevnila svoju kontrolu. Ku koncu roka 2018 sa prevaha v konflikte presunula na Asadovu stranu. Počas trvania vojny sa stala Sýria dejiskom zložitej spleti prepojených konfliktov, do ktorých boli zapojení mnohí vnútorní i vonkajší aktéri sledujúci svoje vlastné záujmy a ciele. Konflikt nadobudol čoraz viac medzinárodný charakter, pričom sa doň zapojili Spojené štáty americké, Rusko, Turecko, Irán, Izrael a iné. Napríklad, Spojenými štátmi americkými vedená celosvetová koalícia proti Islamskému štátu, ktorá sa sformovala v roku 2014 má dnes 81 členov. Od roku 2014 vykonávala vojenské operácie proti ISIL a iným cieľom v Sýrii. Sýrska vláda nesúhlasila s prítomnosťou koalície na svojom území, čo viedlo aj k priamym ozbrojeným konfrontáciám. Zložité aliancie, meniace sa spojenectvá a rôzne záujmy aktérov zapojených v konflikte stále ovplyvňujú stabilitu, resp. neistotu v krajine.<sup>16</sup>

Situáciu v krajine, politickú, ekonomickú, bezpečnostnú či ľudskoprávnú podrobne vo svojich správach mapuje Európsky podporný úrad pre azyl (European Asylum Support Office – EASO). Pokiaľ ide o **Ľudské práva**, vo svojej správe z r. 2019, s odvolaním sa na údaje amerického ministerstva zahraničných vecí, uvádza, že Asad a vedúci predstavitelia strany Baas ovládajú všetky tri zložky moci autoritárskym spôsobom:

Exekutívna moc – prezident sa volí na sedemročné obdobie vo voľbách, ktoré sú prísne kontrolované. Prezident Baššár al-Asad bol zvolený v roku 2000, kedy prevzal moc po svojom otcovi, ktorý nastúpil do úradu v roku 1970. Asad je vrchným veliteľom ozbrojených síl a lídrom politickej strany Baas. Posledné prezidentské voľby sa uskutočnili v roku 2014, ale neboli ani slobodné, ani spravodlivé. Hlasovanie prebehlo len vo vládou kontrolovaných oblastiach, prípadne, za istých podmienok zo zahraničia. Mnoho Sýrčanov z oblastí ovládaných opozíciou sa na voľbách nezúčastnilo. Hoci voľby v roku 2014 boli prvé, kedy sa o post prezidenta uchádzal viac ako jeden kandidát, ostatní kandidáti boli považovaní za Asadových podporovateľov. Asad vyhral voľby so ziskom 88,7 % hlasov.

Zákonodarná moc – strana Baas vládne v Sýrii bez prerušenia od 60-tych rokov minulého storočia prevažne pod vedením Asada, resp. jeho zosnulého otca. Sýrsky 250 členný zákonodarný orgán, Ľudová rada, je v praxi považovaný za „pritakávačský“ parlament, ktorý v sýrskom politickom systéme nezohráva dôležitú úlohu. Posledné parlamentné voľby v roku 2016 prebehli vo vládou kontrolovaných oblastiach a vyhrala ich koalícia pod vedením strany Baas. Obsadili 200 z 250 kresiel. Voľby boli považované za nespravodlivé a nezákonné.

Súdna moc – sýrsky súdny systém opísala medzinárodná nezávislá organizácia International Legal Assistance Consortium (ILAC) ako podriadený a skorumpovaný prezidentom republiky a stranou Baas a orgánmi bezpečnostných služieb. Ústava ustanovuje nezávislé súdnictvo, avšak v praxi je toto podriadené politickému vplyvu, zastrašovaniu a zneužívaniu. Prezident predsedá Najvyššej súdnej rade, ktorá podľa sýrskej ústavy poskytuje záruky nezávislosti súdnictva. Najvyšší ústavný súd pozostáva z minimálne siedmich členov, ktorých vymenúva sýrsky prezident. Sudcovia a prokurátori musia byť členmi strany Baas. Právo na spravodlivý súdny proces je síce zakotvené v ústave, ale v praxi sa nerešpektuje. Podľa amerického ministerstva zahraničných vecí boli tisícky ľudí zaistených vládnymi silami bez prístupu k spravodlivému verejnemu súdnemu procesu. Beztrestnosť je všadeprítomným javom a neexistujú funkčné opravné prostriedky vo veciach porušenia ľudských práv.<sup>17</sup>

---

<sup>16</sup> EASO, 2019. *Country of Origin Information Report on Syria. Actors*, p. 4

<sup>17</sup> Ibid. p. 14 – 16

**Policajný zbor** v Sýrii spadá pod správu ministerstva vnútra. Napriek tomu je však aj pod vplyvom spravodajských služieb. Polícia údajne prijíma a vykonáva príkazy od spravodajských služieb, dokonca v niektorých prípadoch slúžili policajti ako informátori o protivládnych aktivitách. Bezpečnostné zložky tajne nariaďovali zatýkanie a zaistenie osôb, ktoré polícia vykonala aj bez príkazu na zatknutie. Zatkuté osoby boli držané v zaistení bez obvinenia aj na obdobie dlhšie ako 60 dní, ktoré ustanovuje zákon, alebo aj na neurčito. V správe sa tiež uvádza, že korupcia bola v polícii rozsiahlym problémom.<sup>18</sup>

Počas trvania občianskej vojny, podľa Amnesty International, zmizli tisíce ľudí, mnohí sú **nezvestní** od r. 2011, medzi nimi mieroví aktivisti, humanitárni pracovníci, právnici, novinári či oponenti vlády. OSN a ľudskoprávne organizácie stále hlásia násilné zmiznutia a svojvoľné zadržiavanie osôb príslušníkmi vládných síl a provládnych milícií.

Vládne sily a spojenecké ozbrojené skupiny využívali počas konfliktu rôzne taktiky, aby prinútili opozičné sily vzdať sa. K takýmto spôsobom patrilo aj **blokovanie humanitárnej pomoci**, či prístupu k potravinám, cielené útoky na zdravotnícke zariadenia a iné civilné ciele. Amnesty International v správe o ľudských právach v Sýrii za rok 2018 uviedla, že vládne a spojenecké sily pokračovali v páchaní vojnových zločinov a iných závažných porušení medzinárodného humanitárneho práva a útokov na civilistov a civilné objekty. Podľa rôznych správ boli použité aj **chemické zbrane**.<sup>19</sup>

Nezávislá medzinárodná vyšetrovacia komisia pre Sýrsku arabskú republiku (Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic – CoI) zaznamenala zo strany vládných síl, najmä spravodajských zložiek **používanie mučenia**. Najviac poškodených boli muži vo veku 18 až 60 rokov, ale dochádzalo aj k mučeniu žien a detí. Mučenie sa využívalo aj pri výsluchoch a na odsúdenie páchatel'ov slúžili násilne získané priznania. Bývalí odsúdení, ktorí poskytli svoje výpovede ľudskoprávnym organizáciám uviedli, že boli podrobení rôznym formám mučenia; mnohí z nich ochoreli v dôsledku neadekvátnej stravy a hygienických podmienok vo väzení.

**Podmienky vo väzniciach** sú podľa správ EASO drsné a v mnohých prípadoch život ohrozujúce, kvôli nedostatku jedla, preľudneniu, fyzickému a psychickému zneužívaniu, nevhodným hygienickým podmienkam a zdravotnej starostlivosti. Spolu s dospelými sú údajne vo väzniciach držané aj deti a boli podrobené rovnakému mučeniu ako dospelí. Sýrske bezpečnostné zložky používali údajne 72 metód mučenia vrátane fyzického mučenia, zanedbávania zdravotnej starostlivosti, sexuálneho násillia, psychického mučenia, nútených prác a ďalších.<sup>20</sup>

Sýria je zároveň jednou z krajín, ktorá uplatňuje **trest smrti**. Sýrsky trestný zákon pripúšťa trest smrti napríklad za vraždu a úkladnú vraždu, vojenské trestné činy, obchodovanie s drogami, rôzne činy súvisiace s vlastizradou vrátane politického disentu, podpaľáčstvo s následkom smrti, hromadnú lúpež s následkom smrti, pokus o trestný čin trestaný trestom smrti a iné. Podľa správy Amnesty International z roku 2017 bolo popravených len vo väznici Sajdnaja za 5 rokov 5000 – 13 000 ľudí, najmä civilistov, ktorí oponovali režimu.

V správe CoI z marca 2018 o sexuálnom a **rodovo podmienenom násillí** sa uvádza, že znásilňovanie a sexuálne násillie páchané na ženách, dievčatách a príležitostne na mužoch vládnymi silami počas pozemných operácií, razií a v zajatí nadobudlo rozmery vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti.

Nezávislá medzinárodná vyšetrovacia komisia pre Sýrsku arabskú republiku vo viacerých správach zdôraznila, že **ženy a dievčatá** boli konfliktom postihnuté mimoriadne, z rôznych dôvodov. Ženy postupne strácali svoju bezpečnosť, domov, členov rodiny,

<sup>18</sup> EASO, 2019. *Country of Origin Information Report on Syria. Actors*, p. 32.

<sup>19</sup> Ibid. p. 37-39.

<sup>20</sup> Ibid. p. 19-23.

spoločenské postavenie a životy v dôsledku útokov na civilné obyvateľstvo, šírenia zbraní, deštrukcie právneho štátu. Ozbrojený konflikt zhoršil rodovo podmienené násilie proti ženám v Sýrii. Správa podotkla aj to, že ženy čelili diskriminácii a porušovaniu práv aj pred vypuknutím ozbrojeného konfliktu. Sýrske ženy a dievčatá boli podrobené rôznym formám porušenia práv od nezákonných popráv, zadržiavania, mučenia, sexuálneho násillia a neumožnenia zdravotnej starostlivosti. Na ženy a dievčatá útočili rôzne strany konfliktu, pričom vládne sily boli ich najčastejším páchatelom. Od roku 2011 do roku 2019 bolo zaznamenaných 28 076 úmrtí žien a dievčat, pričom až za 78 % z nich bola zodpovedná sýrska vláda. V humanitárnej kríze spôsobenej konfliktom stratili ženy prísun bezpečných potravín, vody, zdravotnú starostlivosť, prístup k vzdelaniu a častejšie boli obeťou rodovo podmieneného násillia. Zároveň tým, že náhle prišli o mužov a otcov, stali sa živiteľkami rodiny. Iné správy dokumentujú, že ženy v Sýrii bývajú obeťami násillia aj kvôli kultúrnym normám v krajine, v rámci ktorých majú nižšie postavenie ako muži. Stávajú sa tak predmetom násillia či vykorisťovania jednoducho preto, že sú ženy. Toto násilie môže byť páchané aj mužmi z rodiny, teda manželmi, otcami, bratmi a podobne.

Správa Sýrskej siete pre ľudské práva z roku 2019 uviedla, že sýrska vláda útočila na ženy a dievčatá z dvoch dôvodov:

- buď z toho dôvodu, že sa aktívne podieľali na humanitárnych, sociálnych alebo politických aktivitách;
- alebo pre svoje pohlavie; cieľom vlády bolo marginalizovať tieto ženy a potlačiť a zastrašiť širšiu sýrsku spoločnosť.

Podľa tejto správy neustále útoky na ženy zo strany sýrskej vlády majú za cieľ vyslať zastrašujúci odkaz sýrskej spoločnosti a poukázať na to, že vládne sily nerozlišujú svoje obeť na základe veku či pohlavia a že vláda nie je viazaná medzinárodným právom alebo spoločenskými konvenciami a je preto ochotná zaútočiť aj na tých najzraniteľnejších členov spoločnosti. Správa zároveň uvádza, že Sýria použila **sexuálne násilie ako strategickú vojenskú zbraň** s cieľom zničiť sociálnu štruktúru spoločnosti.<sup>21</sup> Svetová banka zistila, že strach zo sexuálneho násillia (vrátane domáceho násillia, nútených sobášov s príslušníkmi ozbrojených zložiek, sexuálneho otroctva ...) a jeho možných dôsledkov je jednou z hlavných príčin vysídlenia v Sýrii.<sup>22</sup>

Správa amerického ministerstva zahraničných vecí o ľudských právach z roku 2018 mapuje aj **slobodu pohybu žien** v sýrskej spoločnosti. Vyplýva z nej, že násilie a silný kultúrny tlak vážne obmedzili slobodu pohybu žien v mnohých oblastiach. K obmedzeniu pohybu žien a dievčat došlo na základe ich vlastného rozhodnutia alebo na základe rozhodnutia rodiny alebo širšej komunity. Rodičia chcú deti ochrániť jednak od fyzického nebezpečenstva, ako aj od nevhodných spoločenských kontaktov a predísť prípadnej hanbe, kvôli vydajaschopnosti dievčaťa. Správa UNPFA z marca 2019 uvádza, že sýrske ženy a dievčatá majú strach o svoju bezpečnosť z dôvodu kriminality alebo krízy v krajine. Tento strach ovplyvňuje ich mobilitu aj v ceste za vzdelaním, zárobkom, zdravotnou starostlivosťou, čo má vplyv na ich ďalšie možnosti nezávislého života.

Pokiaľ ide o **vzdelanie**, Sýria čelila kríze, že zo školy vypadne celá generácia kvôli dlhému konfliktu. Dievčat sa problém vzdelanosti týka o to viac, že sú nútené uzatvárať skoré a často nechcené manželstvá v záujme svojej bezpečnosti. Po vypuknutí konfliktu sú možnosti vzdelania u dievčat ešte zriedkavejšie; v niektorých častiach krajiny sa možnosti na vzdelanie vytratili úplne pre dievčatá aj pre chlapcov.<sup>23</sup>

Vo všeobecnosti je **sloboda pohybu** v prípade sýrskych občanov veľmi relatívna. Sloboda pohybu vyplýva zo sýrskej ústavy, pokiaľ nie je obmedzená súdnym rozhodnutím

<sup>21</sup> EASO, 2020. *Situation of Women*, p. 11-14.

<sup>22</sup> Ibid. p. 18.

<sup>23</sup> Ibid. p. 39.

alebo uplatnením zákonov. V praxi však vláda a ozbrojené skupiny obmedzili mobilitu a využívali kontrolné stanovišťa na kontrolu vstupu na územie. Násilie výrazne obmedzilo pohyb v krajine. Občania majú povolené cestovať do zahraničia, ale vláda zamietla prístup k pasom a občianskym dokladom na základe politických názorov alebo spájania sa s opozíciou. Sýrska vláda zaviedla podmienky pre udelenie výstupných víz a podrobne monitorovala letisko v Damašku a prekračovanie hraníc. Vláda zakázala cesty do zahraničia príslušníkom opozície; ľudskoprávni aktivisti a ich rodiny mali obavy z útokov na letisku a na hraniciach pri výstupe z krajiny. Nelegálne opustenie krajiny bolo trestné. Ak sa chcela osoba vrátiť do Sýrie, mohla si zlegalizovať status na zastupiteľskom úrade v zahraničí a následne sa vrátiť do Sýrie bez toho, aby čelila problémom. Zdroje uvádzajú aj to, že osoby, ktoré sa vrátia musia podpísať vernosť vláde, poskytnúť množstvo informácií a podpísať vyhlásenie o spolupráci s úradmi. Podľa Amnesty International (AI), utečenci, ktorí sa vracajú musia mať vopred súhlas vlády s návratom a tí, ktorí sa chcú vrátiť na svoje miesto pôvodu sa musia podrobiť bezpečnostnej previerke a výsluchu bezpečnostnými zložkami.<sup>24</sup>

Svetová banka v správe z roku 2020 uviedla, že konflikt mal na **sýrsku ekonomiku ničivý dopad** kvôli zdevastovaniu hmotných aj ľudských zdrojov, nútenej migrácii a rozpadu hospodárskych kontaktov. Prepadlo sa HDP, klesla hodnota sýrskej libry a zvýšili sa ceny základných potravín. Negatívny dopad na sýrske hospodárstvo mali aj zahraničné sankcie. Všadeprítomná korupcia a vydieranie zo strany vlády a jej milícií ovplyvňujú všetky aspekty života vracajúcich sa občanov.<sup>25</sup>

Sýrske hospodárstvo má problém zabezpečiť pracovné príležitosti pre svojich občanov. Prepad sýrskej libry negatívne ovplyvnil spotrebu. Vo vojnovej ekonomike sa mnoho ľudí zamestnalo „neformálne“ a výrazne stúpli čísla detskej práce. Správa Svetovej banky tiež uvádza, že **chudoba** je všadeprítomná, pričom poznamenáva, že **Sýrčania majú lepší prístup k živobytiu v krajinách azylu ako v Sýrii**.

V roku 2018 Damašk poskytoval približne 15 % celkovej zamestnanosti v Sýrii, avšak kapacita pracovného trhu v Damašku je stále menšia ako dopyt po pracovných miestach. Zdroje uvádzajú, že náklady na život v Damašku sú vysoké a pre ľudí s nízkym alebo stredným príjmom je ťažké vyžiť. Zaujímavé je, že sa zamestnáva čoraz viac žien, keďže kvôli konfliktu došlo k nedostatku mužskej pracovnej sily.

Na základe údajov spravodajského portálu Asharq al-Awsat uvádza správa EASO, že v polovici roka 2019 boli **priemerné platy** štátnych zamestnancov 30 000 [52 EUR] až 40 000 SYP [cca 69 EUR] a priemerný plat v súkromnom sektore neprevýšil 65 000 SYP [okolo 113 EUR]. Centrálny štatistický úrad uviedol, že mesačný plat najvyššie postaveného pracovníka v štátnej inštitúcii bol 10 000 SYP [cca 166 EUR] pričom priemerné **výdavky** domácnosti boli okolo 325 000 SYP [592 EUR]. Miera chudoby vzrástla medzi rokmi 2010 a 2017 a ešte prudšie po roku 2012. Chudoba v roku 2010 bola približne na úrovni 23 %, v roku 2012 60 % a 90 % v roku 2016 a 2017 (93,7 % celoštátny priemer.)<sup>26</sup>

Správa EASO z apríla 2020, na margo súčasnej situácie zhrňa, že Islamský štát bol porazený v marci r. 2019, Asad dosiahol úspech a má teraz pod kontrolou dve tretiny krajiny. Situácia v krajine je nestála napriek tomu, že sa znížil počet konfliktov po tom, ako Asadova vláda prebrala kontrolu nad územiaми ovládanými rebelmi. Priemysel krajiny je zdevastovaný a chýbajú peniaze na obnovu krajiny. Klesla hodnota sýrskej libry, rapídne stúpla miera chudoby a milióny Sýrčanov sú odkázaní na humanitárnu pomoc alebo remitencie od príbuzných žijúcich v zahraničí. Najviac na nepokoje doplatilo civilné obyvateľstvo. Mnoho vidieckych alebo prímestských oblastí bolo dejiskom intenzívnych bojov a ľudia museli opúšťať svoje domovy a hľadať útočisko inde, či už v rámci krajiny alebo za jej

<sup>24</sup> EASO, 2020. *Syria. Socio-economic situation: Damascus City*, p. 17.

<sup>25</sup> Ibid. p. 24.

<sup>26</sup> Ibid. p. 37-38.

hranicami. Nezávislá medzinárodná vyšetrovacia komisia pre Sýrsku arabskú republiku odhaduje, že kvôli konfliktu približne 13 miliónov obyvateľov utieklo zo svojich domovov, 6,7 milióna utečencov opustilo krajinu a 6,1 milióna ľudí žilo v dlhodobom vysídlení v rámci Sýrie k augustu 2019.<sup>27</sup>

### **Afganistan**

Afganistan vo svojej modernej histórii zaznamenal množstvo **nestability a konfliktov**, v dôsledku čoho je jeho hospodárstvo a infraštruktúra zdevastovaná a z mnohých jeho obyvateľov sú utečenci.

Na Afganistan zaútočili Spojené štáty americké v roku 2001, no **vojna** v krajine takmer neustále prebiehala už 20 rokov predtým. V roku 1979 vstúpila do Afganistanu sovietska armáda, aby podporila jeho komunistickú vládu. Tá bojovala proti hnutiu mudžahedínov podporovaných Američanmi, Pakistanom, Čínou a Saudskou Arábiou. V roku 1989 sa sovietske vojská stiahli, ale občianska vojna pokračovala. V následnom chaose vzniklo hnutie **Taliban** (v paštúnskom jazyku „študenti“). Presadili sa najprv v pohraničnej oblasti s Pakistanom. Sľubovali boj proti korupcii, ako aj zlepšenie bezpečnosti. Taliban hlásal tvrdú formu islamu. Uplatňovali svoju vlastnú prísnu verziu šaría, islamského práva, a zaviedli uplatňovanie tvrdých trestov. Muži si museli nechať narásť brady a ženy chodili zahalené v burke. Taliban zakázal televíziu, hudbu a kino a neschvaľoval vzdelávanie dievčat.

Neskôr Taliban poskytol útočisko militantom z al-Káidy vrátane Usámu bin Ládina, zodpovedného za útoky z 11. septembra 2001. Taliban odmietal vydať bin Ládina USA, a preto mesiac po septembrových útokoch zaútočili americké vojská na Afganistan. Cieľom operácie bolo zrušiť Afganistan ako základňu teroristických operácií a režimu Talibanu. Do dvoch mesiacov po intervencii, režim Talibanu padol a jeho bojovníci sa uchýlili do Pakistanu. Nová vláda podporovaná Spojenými štátmi americkými prevzala moc v roku 2004, ale Taliban mal stále veľkú podporu v oblasti okolo pakistanskej hranice.

Hnutie postupne opäť nabralo na sile. Jeho členovia páchali čoraz viac samovražedných útokov a medzinárodné sily spolu s afganskými vojakmi mali problém čeliť jeho hrozbe. V roku 2014, ktorý bol najkrvavejším od roku 2001, ukončili spojenci NATO bojovú misiu a ponechali boj proti Talibanu na afganskú armádu. Taliban opäť získaval územia a páchal bombové útoky na vládne a civilné ciele. V roku 2018 spoločnosť BBC zistila, že Taliban je aktívny na 70 % územia Afganistanu.

To, že si Taliban dokázal udržať svoju silu, bolo možné aj vďaka finančným príjmom. Jeho príjmy sa odhadujú na 1,5 miliardy amerických dolárov ročne. Niektoré z týchto peňazí sú z obchodu s drogami – Afganistan je najväčším svetovým producentom ópia a väčšina maku, ktorý sa využíva na výrobu heroínu, sa pestuje na územiach ovládaných Talibanom. Peniaze však získavajú aj vyberaním daní od ľudí, ktorí prechádzajú cez ich územia a z podnikania s telekomunikáciami, elektrinou a z ťažby nerastov.

Pokiaľ ide o **obete konfliktu**, v januári 2019 afganský prezident Ašraf Ghani uviedol, že od roku 2014 bolo zabitých 45 tisíc príslušníkov bezpečnostných zložiek. O život prišlo od invázie v roku 2001 približne 3 500 príslušníkov medzinárodných koalíčných síl, z toho bolo 2 300 Američanov. Správa OSN z roku 2019 hovorí o 32 000 civilných obetiach. Spojené štáty americké stále vedú letecké útoky proti Talibanu pod dohľadom už tretieho prezidenta USA, Donalda Trumpa. Ten plánuje znížiť počet vojakov v Afganistane do volieb, v novembri 2020. Najviac, samozrejme, dopláca na tento dlhý konflikt afganské civilné obyvateľstvo.<sup>28</sup>

Podľa Amnesty International bol za posledné desaťročie najkrvavejším mesiacom júl 2019. Najviac ľudí zomrelo v útokoch s použitím improvizovaných výbušných zariadení.

<sup>27</sup> EASO, 2020. *Syria. Internally displaced persons, returnees and internal mobility*, p. 11.

<sup>28</sup> BBC, 2020. *Why is there a war in Afghanistan? The short, medium and a long story*.

Údajné úmyselné nezákonné popravy zo strany špeciálnych zložiek a afganských milícií, ktoré majú výcvik od CIA, ostávajú nevyšetrené.<sup>29</sup>

Úrad vysokého komisára pre utečencov - UNHCR v štatistikách o vývoji k polovici roka 2019 uvádza, že rovnako ako v predchádzajúcich rokoch, počet **afganských utečencov** pokračoval v miernom raste. Zvýšil sa o takmer jedno percento a v polovici roka ich počet predstavoval 2,7 milióna. Väčšina afganských utečencov ostáva naďalej v Pakistane (1,4 milióna) a Iráne (951 100). Veľa z nich sa nachádza aj v Nemecku, Rakúsku, Švédsku a Francúzsku.<sup>30</sup>

Medzinárodná organizácia pre migráciu charakterizuje migračný kontext v Afganistane ako mnohostranný a zložitý. Krajina je paralelne krajinou pôvodu, cieľovou krajinou aj krajinou azylu. Po 40 rokoch neustálych konfliktov a násilia žije 5 miliónov afganských občanov v Pakistane a Iráne. Od roku 2014 sa dobrovoľne alebo núteno vrátilo do Afganistanu viac ako 4,2 milióna ľudí, čím sa zvýšil tlak na obmedzenú infraštruktúru a sociálne služby. Okrem toho, ľudí každoročne postihujú čoraz častejšie prírodné katastrofy ako povodne, zosuvy pôdy, lavíny, suchá a iné. Tieto **prírodné katastrofy spolu so stále prebiehajúcim konfliktom** majú za následok, že došlo k vysídleniu stoviek tisícov ľudí či už v rámci krajiny alebo za jej hranicami.<sup>31</sup>

Portál InfoMigrants charakterizuje situáciu v Afganistane ako nebezpečnú. Väčšina z ľudí, ktorí opustili krajinu, pristála na gréckych ostrovoch; predstavitelia Európskej únie však zdôrazňujú, že situácia je pod kontrolou a nie je taká kritická ako v roku 2015, kedy do EÚ dorazilo viac ako milión migrantov a štvrtinu z nich tvorili Afgánci.<sup>32</sup>

Podľa Medzinárodnej organizácie pre migráciu pol milióna afganských občanov bolo vrátených zo susedných krajín v roku 2019 a tisíce žiadateľov o azyl boli nútené vrátené z Európy. Po návrate boli mnohí opäť vystavení hrozbám a násiliu zo strany ozbrojených skupín a milícií, pred ktorými sa pokúšali utiecť.

Ľudskoprávna organizácia Amnesty International uvádza, že kvôli pretrvávajúcemu konfliktu bolo civilné obyvateľstvo obeťou **tretných činov a porušovania ľudských práv**. Násilie spojené s konfliktom viedlo k obetiam na životoch a vysídleniu stoviek tisícov ľudí. Zastrasovanie, zadržiavanie a popravy boli páchané aj na ochrancoch ľudských práv. Na ochrancov ľudských práv útočili štátne aj neštátne zložky. Boli zastrasovaní, obťažovaní, zadržiavaní, prišli o život. Opatrenia na ich ochranu neboli dostatočné a útoky na nich sa vyšetrovali len zriedka. V septembri Taliban uniesol a zastrešil pracovníka Afganskej nezávislej komisie pre ľudské práva. Voči nikomu nebola vyvodená zodpovednosť. Zvláštnemu riziku hrozieb a zastrasovaniu čelia ženy, ľudskoprávne aktivistky, zo strany štátnych aj neštátnych aktérov.<sup>33</sup>

Zo správ EASO vyplýva, že **rodovo podmienené násilie proti ženám a dievčatám** pretrvávalo kvôli chabému právnemu systému, ako aj kvôli tradičným a kultúrnym normám. Ženy a dievčatá zažívajú rodovo podmienené násilie, najmä v oblastiach, ktoré má Taliban pod svojou kontrolou. Veľká časť prípadov násilia páchaného na ženách ostáva ale pravdepodobne nenahlásená. Tie prípady, ktoré boli oznámené, sa často nevyšetrili, alebo bol na obe vyvíjaný tlak, aby svoje oznámenie stiahli alebo vyriešili mimo právnej úpravy a bez ochrany ľudských práv. Páchatelia týchto útokov (bitky, zabitie, týranie, telesné tresty a i.) naďalej požívali beztrestnosť. Taliban v oblastiach, ktoré má pod svojou kontrolou

<sup>29</sup> AMNESTY INTERNATIONAL, 2020. *Afghanistan 2019*.

<sup>30</sup> UNHCR, 2020. *Mid Year Trends. 2019*. s. 6.

<sup>31</sup> IOM, 2020. *Afghanistan Crisis Response Plan 2020 – 2022*, p.1.

<sup>32</sup> InfoMigrants.

<sup>33</sup> AMNESTY INTERNATIONAL, 2020. *Afghanistan 2019*.

uplatňoval voči ženám a dievčatám aj starodávne tresty ako ukameňovanie alebo popravu zastrelením.

Ústava Afganistanu z roku 2004 zaručuje rovnoprávnosť žien pred zákonom, ich právo na vzdelanie a na prácu. Rozvojový rámec Afganistanu si rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien stanovil ako jednu z priorít. Ale údaje z rokov 2016-17 zaznamenali veľmi nízke zastúpenie žien v afganskej ekonomike, ako aj v spoločnosti. V Kábule sa napríklad zastúpenie žien líšilo v závislosti od pracovného sektora. Ženy pracovali najmä ako učiteľky, upratovačky, kuchárky alebo v pradiarenskom, prípadne inom textilnom odvetví. Mladé vzdelané odborníčky sa zamestnali aj vo vláde alebo medzinárodných alebo domácich firmách na profesionálnych pozíciách.<sup>34</sup> Čo sa týka politického zastúpenia, ženy tvoria 27 percent dolnej komory parlamentu. Sú tiež zastúpené vo vláde a provinčných radách. Ale napríklad medzi 18 kandidátmi na prezidenta vo voľbách v septembri 2019 nebola ani jedna žena.<sup>35</sup>

**Právo na slobodu prejavu** a združovanie v krajine je veľmi prísne obmedzené. Žurnalisti majú problém pracovať slobodne a bez následkov. Desiatky z nich boli napadnutí bezpečnostnými zložkami a členmi ozbrojených skupín. Taliban vyhlásil, že novinári a pracovníci médií sa stávajú legitímnym vojenským cieľom, ak porušia zákaz uverejňovania protitalibanských výrokov.<sup>36</sup>

**Práva detí** sú v Afganistane špecifickou záležitosťou. Hoci krajina prijala dokumenty upravujúce detskú prácu a nastalo v tejto oblasti zlepšenie, detská práca je v afganskej spoločnosti stále prítomná. Afganistan je jednou z krajín s najväčším podielom osôb mladších ako 15 rokov (48 %). Podľa UNICEF-u sú pracujúce deti na uliciach Kábulu bežnou záležitosťou. Väčšina z nich niečo predáva, zbierajú odpad alebo žobru. Správa amerického ministerstva zahraničných vecí uviedla, že sa deti zamestnávajú ako sluhovia v domácnosti, pouliční predavači alebo drobní obchodníci. Detská práca sa vyskytla aj v podnikaní s kobercami, pri pálení tehál, v uhľových baniach a na makových poliach, pri cezhraničnom pašovaní drog a v organizovaných žobrajúcich skupinách. Chudoba či nutnosť zadovážiť živobytie pre celú rodinu nútia deti pracovať. Zo strany vlády neexistuje ich ochrana ani podpora. UNHCR poznamenáva, že problémy, ktorým deti čelia sú pravdepodobne väčšie a je ich viac, keďže zvyčajne sa problematické prípady nenahlasujú.<sup>37</sup> V roku 2018 vstúpil do platnosti v Afganistane revidovaný trestný zákon, ktorý zakazuje a kriminalizuje **nábor a využívanie detí** ozbrojenými silami a ich zneužívanie na „*bacha bazi*“<sup>38</sup>. Podľa dôkazov však naďalej ozbrojené zložky naberajú detských vojakov a vláda obeť „*bacha bazi*“ nechráni. Neprijali sa opatrenia ani na elimináciu detských sobášov.<sup>39</sup>

**Chudoba** je v Afganistane pretrvávajúcim javom. Odhaduje sa, že pod hranicou chudoby žije asi 55 percent populácie a ľudia majú obmedzený prístup k základnej a nevyhnutnej zdravotnej starostlivosti, vzdelaniu a čistej vode. Miera chudoby sa zvýšila so spomaľujúcim sa rastom ekonomiky. V rokoch 2012 – 13 žilo pod hranicou chudoby 38,3 % populácie. Toto číslo sa zvýšilo na 54,5 % v rokoch 2016 – 2017. Zo správy štatistického úradu, ktorý realizoval prieskum úrovne životných podmienok v Afganistane

<sup>34</sup> EASO, 2019. *Afghanistan. Key socio-economic indicators. Focus on Kabul City, Mazar-e Sharif and Herat City*, p. 31-32.

<sup>35</sup> AMNESTY INTERNATIONAL, 2020. *Afghanistan 2019*.

<sup>36</sup> Ibid.

<sup>37</sup> EASO, 2019. *Afghanistan. Key socio-economic indicators. Focus on Kabul City, Mazar-e Sharif and Herat City*, p. 32-33.

<sup>38</sup> *Bacha bazi* – tzv. tancujúci chlapi; maloletí chlapi, ktorí tancujú a sú často predmetom sexuálneho zneužívania. Často praktizované mužmi z pozície moci. Vysvetlenie podľa EASO, 2018. *Afghanistan. Security situation. Update*, p. 9.

<sup>39</sup> EASO, 2019. *Afghanistan. Key socio-economic indicators. Focus on Kabul City, Mazar-e Sharif and Herat City*, p. 32-33.

v r. 2016 – 17 vyplýva, že afganská chudoba je veľmi sezónna, pričom situácia sa zhoršuje v zimných mesiacoch. Vtedy stúpajú ceny, najmä ceny potravín a klesajú možnosti zarobiť si v poľnohospodárstve.

Chudoba sa zvyšuje zároveň s rozrastajúcou sa domácnosťou: 1/3 domácností s 1 – 5 členmi žije pod hranicou chudoby a 60 % domácností s ôsmimi a viac členmi. Približne 59 % obyvateľstva žije v domácnosti, kde hlava rodiny má nestabilné zamestnanie – teda je samozamestnaný alebo pracuje ako nájomný robotník. Situácia v hlavnom meste je charakteristická tým, že mesto síce ponúka lepší pracovný trh, ale náklady na život sú tiež oveľa vyššie než v iných provinciách, a to najmä na ubytovanie a niektoré potraviny.<sup>40</sup>

## Záver

Migračná situácia v Európe sa po vrcholiacej kríze v roku 2015 postupne upokojila a počty nelegálnych migrantov poklesli. Rok 2019 však opäť zaznamenal nárast počtu nelegálnych migrantov, či žiadateľov o azyl v európskych krajinách, kvôli pretrvávajúcim konfliktom a ich dôsledkom. Podľa správy UNHCR o stave utečeneckej situácie za rok 2019, ako aj údajov Medzinárodnej organizácie pre migráciu, pochádza najviac žiadateľov o azyl z veľmi malého počtu krajín, ku ktorým sa dlhodobo radí aj Sýria a Afganistan.

Sýrsky konflikt trvá deviaty rok; pôvodne začal ako odpor občanov proti diktátorskému režimu prezidenta Baššara al-Asada, neskôr nadobudol na zložitosti vzostupom islamistických skupín (ISIL) a zapojením sa medzinárodných síl do konfliktu. Mnoho ľudí zo strany rôznych aktérov a civilného obyvateľstva prišlo o život a z miliónov ľudí sa stali vysídleni, či už v rámci krajiny alebo za jej hranicami. Ľudské práva mužov, žien, detí, väzňov boli porušované, resp. ľudia sa v zmysle medzinárodného práva stávali obeťami trestných činov.

Nepokoje v Afganistane trvajú 40 rokov. Začali príchodom sovietskej armády na podporu afganskej vlády v boji proti hnutiu mudžahedínov. Po odchode soviетov v neistej politickej situácii sa sformovalo hnutie Taliban, ktoré postupne nadobúdalo kontrolu nad časťami krajiny. Keď Taliban poskytol útočisko militantom z al-Káidy a odmietol USA vydať Usámu bin-Ládina po útokoch z 11. septembra 2001, bolo to podnetom na útok západných mocností na Afganistan s cieľom zrušiť teroristickú základňu al-Káidy. V dôsledku bojov a striedajúcich sa mocností ovládajúcich krajinu, sa Afganistan stal nestabilným po bezpečnostnej a ľudskoprávnej stránke. V auguste 2017 zmenil generálny sekretár OSN hodnotenie Afganistanu prvýkrát od pádu vlády Talibanu v roku 2001 z postkonfliktnej krajiny na krajinu s pokračujúcim konfliktom, ktorý nejaví znaky oslabovania. Po sérii útokov protiviládnyimi silami, charakterizoval situáciu vo februári 2018 generálny sekretár OSN ako vysoko nestabilnú.<sup>41</sup>

Obe krajiny opísané v našom článku, Sýria aj Afganistan, čelia v dôsledku pretrvávajúcich konfliktov krehkej bezpečnosti, kvôli zdevastovanej infraštruktúre ťažkostiam na trhu práce, ťažkostiam s nadobúdaním živobytia a chudobe. K existenčným problémom prispieva aj obmedzená sloboda pohybu, či už z bezpečnostných dôvodov alebo v dôsledku nedemokratických pravidiel daných vlád. Ženy sú obeťami diskriminácie, sexuálneho a domáceho násillia mnohokrát kvôli tradičným kultúrnym normám, prípadne sú vystavené nebezpečenstvu, ak sú občiansky aktívne. Prítomným javom v spoločnosti oboch krajín je aj detská práca, nebezpečné tradičné kultúrne praktiky a prístup detí k vzdelaniu je obmedzený, ak nie neexistujúci. Okrem toho je problematicky dostupná základná zdravotná starostlivosť

---

<sup>40</sup> EASO, 2019. *Afghanistan. Key socio-economic indicators. Focus on Kabul City, Mazar-e Sharif and Herat City*, p. 33.

<sup>41</sup> EASO, 2018. *Afghanistan. Security situation. Update*, p. 20.

a iné potreby dôstojného života. Všetky tieto faktory nútia občanov týchto krajín opúšťať svoje domovy a stať sa súčasťou skupín hľadajúcich útočisko v bezpečných častiach sveta.

### Literatúra

- AMNESTY INTERNATIONAL. *Afghanistan 2019*. Dostupné online na: <https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/afghanistan/report-afghanistan/> [cit. 20.6.2020]
- BBC, 2020. *Why is there a war in Afghanistan? The short, medium and a long story*. Dostupné online na: <https://www.bbc.com/news/world-asia-49192495> [cit. 20.6.2020]
- DIVÍNSKY, B., 2005. *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike - stav, trendy, spoločenské súvislosti*. - 1. vyd. - Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung, Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, 216 s.: tab., grafy, mapky. ISBN 80-89149-04-9
- ĎURČO, P. [a i.], 2007. *Bezpečnostnoprávna terminológia*. 1. vyd. - Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 176 s. ISBN 978-80-8054-406-5
- EASO, 2018. *Afghanistan. Security situation. Update*. Dostupné online na: [https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/Afghanistan-security\\_situation\\_2018.pdf](https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/Afghanistan-security_situation_2018.pdf) [cit. 20.6.2020]
- EASO, 2019. *Country of Origin Information Report on Syria. Actors*. Dostupné online na: [https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/2019\\_12\\_EASO\\_COI\\_Report\\_Syria\\_Actors.pdf](https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/2019_12_EASO_COI_Report_Syria_Actors.pdf) [cit. 20.6.2020].
- EASO, 2019. *Afghanistan. Key socio-economic indicators. Focus on Kabul City, Mazar-e Sharif and Herat City*. Dostupné online na: [https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/EASO\\_COI\\_Afghanistan\\_KSEI\\_April\\_2019.pdf](https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/EASO_COI_Afghanistan_KSEI_April_2019.pdf) [cit. 20.6.2020]
- EASO, 2020. *Syria. Situation of Women*. Dostupné online na: [https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/02\\_2020\\_EASO\\_COI\\_Report\\_Syria\\_Situation\\_of\\_women.pdf](https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/02_2020_EASO_COI_Report_Syria_Situation_of_women.pdf) [cit. 20.6.2020]
- EASO, 2020. *Syria. Internally displaced persons, returnees and internal mobility*. Dostupné online na: [https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/04\\_2020\\_EASO\\_COI\\_Report\\_Syria\\_IDPs\\_returnees\\_and\\_internal\\_mobility.pdf](https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/04_2020_EASO_COI_Report_Syria_IDPs_returnees_and_internal_mobility.pdf) [cit. 20.6.2020]
- EASO, 2020. *Syria. Socio-economic situation: Damascus City*. Dostupné online na: [https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/02\\_2020\\_EASO\\_COI\\_Report\\_Syria\\_Socio\\_economic\\_situation\\_Damascus\\_City.pdf](https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/02_2020_EASO_COI_Report_Syria_Socio_economic_situation_Damascus_City.pdf) [cit. 20.6.2020]
- FRONTEX, 2020. *Detections of illegal border crossings*. Dostupné online na: [https://frontex.europa.eu/assets/Migratory\\_routes/2020/Detections\\_of\\_IBC\\_2020\\_06\\_05.xlsx](https://frontex.europa.eu/assets/Migratory_routes/2020/Detections_of_IBC_2020_06_05.xlsx) [cit. 30.6.2020]
- FRONTEX, 2020. *Migratory map*. Dostupné online na: <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/> [cit. 30.6.2020]
- INFOMIGRANTS. Dostupné online na: <https://www.infomigrants.net/en/post/20187/afghan-migrants-to-europe-could-double-in-2020> [cit. 20.6.2020]
- IOM, 2019. *Migrácia vo svete*. Dostupné online na: <https://www.iom.sk/sk/migracia/migracia-vo-svete.html> [cit. 17.6.2020]

- IOM, 2020. *Afghanistan Crisis Response Plan 2020 – 2022*. Dostupné online na: <https://crisisresponse.iom.int/response/afghanistan-crisis-response-plan-2020-2022> [cit. 20.6.2020]
- MINISTESTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej republike za rok 2019*. Dostupné online na: [https://www.minv.sk/swift\\_data/source/policia/hranicna\\_a\\_cudzinecka\\_policia/rocenky/rok\\_2019/2019-rocenka-UHCP-SK.pdf](https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2019/2019-rocenka-UHCP-SK.pdf) [cit. 1.7.2020]
- NIKOLAJOVÁ KUPFERSCHMIDTOVÁ, E. 2020. *K otázkam zabezpečenia komunikácie so štátnymi príslušníkmi tretích krajín v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov*. In *Policajná teória a prax 2/2020*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave.
- NOVÁKOVÁ, I. et al. 2018. *Interkultúrna komunikácia so štátnymi príslušníkmi tretích krajín umiestnenými v zariadeniach: Projekt. / Rieš. výsk. úl. Iveta Nováková, Spolurieš. Martina Binderová, Spolurieš. Petra Ferenčíková, Spolurieš. Emil Semjan, Spolurieš. Patrik Ambrus, Spolurieš. Jelena Ondrejkočová, Spolurieš. Klaudia Marczyová [a i.]. - 1. vyd. - Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave - Katedra jazykov, 39 l. : dokumentácia 11 l. vto*
- SOBOTOVIČOVÁ, N., 2020. *Asad nemá peniaze, Moskva chce späť svoju investíciu a Sýrčania nemajú čo byť*. In *SME*. Dostupné online na: <https://svet.sme.sk/c/22426982/vojna-v-syrii-sa-blizi-ku-koncu-al-Asad-nema-peniaze-rusko-ich-chce-spat.html> [cit.20.6.2020]
- UNHCR, 2020. *Global Trends. Forced Displacement in 2019*. Dostupné online na: <https://www.unhcr.org/5ee200e37.pdf> [cit. 20.6.2020]
- UNHCR, 2020. *Jedno percento ľudstva vysídlené: správa UNHCR Globálne trendy*. Dostupné online na: <https://www.unhcr.org/sk/12123-jedno-percento-ludstva-vysidlene-sprava-unhcr-globalne-trendy.html> [cit.20.6.2020]
- UNHCR, 2020. *Mid Year Trends. 2019*. Dostupné online na: <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5e57d0c57/mid-year-trends-2019.html> [cit. 20.6.2020]

**Keywords:** Syria, Afghanistan, conflict, security, human rights, migration

### Summary

The article outlines the situation in the countries of origin of irregular migrants – in Syria and Afghanistan – who irregularly enter or stay on the territory of Slovakia. The main focus is on the security and human rights situation which could constitute the push factor of migration from the countries. The article is written as part of the project of the Department of Foreign Languages of the Academy of the Police Force in Bratislava titled *Intercultural Communication with the Third-Country Nationals in Detention Centres* No. 241.

*mjr. Mgr. Mária Ferenčíková, PhD.*  
*Katedra jazykov*  
*Akadémia Policajného zboru v Bratislave*  
*Sklabinská 1*  
*835 17 Bratislava*  
*e-mail: maria.ferencikova@akademiapz.sk*

Recenzent: pplk. doc. JUDr. Boris Löffler, PhD.